Dziennik Urzędowy
Unii Europejskiej

PL
Seria C

C/2025/5143

28.10.2025

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Znaczenie usług świadczonych w interesie ogólnym dla konkurencyjności, spójności społecznej i demokracji w Unii Europejskiej

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/5143)

Sprawozdawca: **Thomas KATTNIG**

Doradczynie i doradcy	Barbara SAK (z ramienia sprawozdawcy)
	Valeria RONZITTI (z ramienia Grupy I)
Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	27.2.2025
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego
Data przyjęcia przez sekcję	24.6.2025
Data przyjęcia na sesji plenarnej	16.7.2025
Sesja plenarna nr	598
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	175/3/12

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) apeluje o większe uznanie kompleksowej roli usług świadczonych w interesie ogólnym w europejskim modelu społecznym oraz o zwiększenie ich potencjalnego wpływu na trwałą konkurencyjność, spójność społeczną, gospodarczą i terytorialną oraz demokrację.

1.2. EKES wzywa do przyjęcia całościowego podejścia do polityki w zakresie usług świadczonych w interesie ogólnym, w przeciwieństwie do obecnego podejścia sektorowego w polityce UE, a także o uznanie kluczowej roli nowoczesnych usług świadczonych w interesie ogólnym w promowaniu trwałego dobrobytu i konkurencyjności. W tym duchu wzywa Komisję do przedsięwzięcia środków z konkretnymi działaniami następczymi w związku ze sprawozdaniem Letty, polegających na opracowaniu planu działania w zakresie usług świadczonych w interesie ogólnym.

1.3. EKES wzywa państwa członkowskie do zapewnienia powszechnego i równego dostępu do przystępnych cenowo podstawowych usług wysokiej jakości. Jest to kwestią sprawiedliwości społecznej, ponieważ usługi świadczone w interesie ogólnym są dostarczane po cenie, która nie zależy od siły nabywczej użytkowników. Usługi świadczone w interesie ogólnym oraz infrastruktura niezbędna do zapewnienia ich powszechnego świadczenia odgrywają kluczową rolę w gospodarce UE i jej dobrobycie. Są filarem zaufania obywateli do państwa i społeczeństwa i jako takie przyczyniają się do spójności. Cel ten należy osiągnąć przez wdrożenie reform finansowych i regulacyjnych. Finansowanie usług świadczonych w interesie ogólnym nie stanowi wydatków konsumpcyjnych, ale inwestycję w przyszłość. Usługi świadczone w interesie ogólnym wymagają odpowiedniego i stabilnego finansowania, ponieważ są zasadniczym elementem polityki spójności oraz długoterminowej strategii bezpieczeństwa i gotowości.

1.4. EKES stwierdza, że państwa prowadzące politykę inwestowania w infrastrukturę i prawidłowo finansujące koszty obsługi wysokiej jakości usług publicznych pozwalają swoim obywatelom i przedsiębiorstwom wydawać mniej na koszty „utrzymania/eksploatacji". W związku z tym EKES twierdzi, że konieczne jest odpowiednie finansowanie i usprawnienie usług świadczonych w interesie ogólnym oraz ściślejsze dostosowanie ich do potrzeb obywateli w celu zwiększenia zadowolenia i zaufania do demokracji.

1.5. Przy wdrażaniu inwestycji w usługi publiczne należy zapewnić równowagę regionalną. W związku z tym inwestycje publiczne, zwłaszcza powiązane z Funduszem Spójności, zasługują na szczególną uwagę przy wdrażaniu reguł fiskalnych, tak aby odzwierciedlić ich wkład w długoterminową konwergencję i odporność.

1.6. Podczas przeglądu dyrektywy w sprawie zamówień publicznych głównym celem reformy powinno być uproszczenie i wyraźne przestawienie się z podejścia opartego wyłącznie na cenie na system bazujący na odpowiednim stosunku ceny do jakości, przy czym należy zachęcać do stosowania kryteriów społecznych i kryteriów zrównoważonego rozwoju w oparciu o odpowiednie cele UE, a także do poprawy dostępu MŚP do zamówień publicznych z myślą o bardziej zrównoważonej i lepiej sprzyjającej włączeniu społecznemu gospodarce UE.

1.7. Sieci cyfrowe są obecnie częścią usług świadczonych w interesie ogólnym i są niezbędne do uczestnictwa społecznego i rozwoju gospodarczego. Zgodnie ze sprawozdaniem na temat stanu cyfrowej dekady w 2025 r. należy zreformować publiczną infrastrukturę cyfrową w celu zmniejszenia zależności od usługodawców spoza UE, przy jednoczesnym zwiększeniu suwerenności i bezpieczeństwa UE, szczególnie w dziedzinie łączności i świadczenia usług publicznych.

1.8. Powszechna dostępność i lokalne zakorzenienie usług świadczonych w interesie ogólnym odzwierciedlają zasadę pomocniczości w zakresie ich realizacji, co umożliwia obywatelom współudział w podejmowaniu decyzji oraz sprawowanie demokratycznej kontroli.

1.9. EKES apeluje o przyjęcie holistycznego podejścia do polityki w zakresie usług świadczonych w interesie ogólnym, w przeciwieństwie do obecnego podejścia sektorowego w polityce UE. W tym duchu wzywa Komisję do podjęcia konkretnych działań następczych w związku ze sprawozdaniem Letty, polegających na opracowaniu planu działania w zakresie usług świadczonych w interesie ogólnym, w którym uznaje się centralną rolę nowoczesnych usług świadczonych w interesie ogólnym w kontekście promowania trwałego dobrobytu i konkurencyjności.

1.10. Biorąc pod uwagę szeroki zakres usług świadczonych w interesie ogólnym, trzeba oprzeć się na podejściu badawczym, bazującym na rzetelnych danych, w celu oceny przekrojowego potencjału i znaczenia tych usług w różnych sektorach działalności gospodarczej. Wymaga to regularnego monitorowania w oparciu o dane statystyczne, aby uwidocznić kluczową funkcję strukturalną usług świadczonych w interesie ogólnym w zapewnieniu zrównoważonych przemian w warunkach obecnego polikryzysu.

2. **Kontekst**

2.1. Usługi świadczone w interesie ogólnym, takie jak opieka zdrowotna, opieka nad osobami starszymi i dziećmi, edukacja, usługi socjalne, dostawy energii i wody oraz transport publiczny, są podstawą konkurencyjności, europejskiego modelu społecznego i demokratycznego uczestnictwa w Europie. Ich znaczenie wykracza daleko poza usługi techniczne: służą one dobru wspólnemu, sprzyjają integracji społecznej, wzmacniają zaufanie do instytucji państwowych oraz wspierają gotowość i odporność społeczną, zwłaszcza w czasie wielorakich kryzysów.

2.2. Komisja powinna uznać kluczowe znaczenie nowoczesnych usług świadczonych w interesie ogólnym w nowym planie na rzecz promowania trwałego dobrobytu i konkurencyjności, w tym w ramach Kompasu konkurencyjności dla UE i Paktu dla czystego przemysłu.

2.3. Usługi świadczone w interesie ogólnym odgrywają ważną rolę w gospodarce europejskiej. W 2021 r. usługi świadczone w interesie ogólnym i usługi publiczne wygenerowały wartość dodaną w wysokości 3 721 mld EUR w całej UE-27, co stanowiło 28,4 % łącznej wartości dodanej w UE-27. Jednocześnie w sektorach tych zatrudnionych było 31,1 % siły roboczej UE-27 (czyli 65,2 mln osób), a ich udział w ogólnej wartości inwestycji w UE-27 w 2021 r. wyniósł 19,7 % (632,6 mld EUR) ([1]).

2.4. Komisja określa trzy kategorie usług świadczonych w interesie ogólnym: usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym, usługi o charakterze nieekonomicznym i usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym ([2]):

— **Usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym**, które są podstawowymi usługami świadczonymi odpłatnie i są objęte unijnymi przepisami dotyczącymi rynku wewnętrznego i regułami konkurencji. Możliwe są jednak odstępstwa od tych zasad, jeśli konieczna jest ochrona dostępu obywateli do podstawowych usług.

— **Usługi o charakterze nieekonomicznym**, np. systemy zabezpieczenia społecznego, nie podlegają żadnemu szczególnemu prawodawstwu UE ani regułom rynku wewnętrznego i konkurencji.

— **Usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym** to takie, które zaspokajają potrzeby obywateli ze słabszych grup społecznych i które opierają się na zasadzie solidarności i równego dostępu. Mogą mieć zarówno charakter gospodarczy, jak i nieekonomiczny.

([1]) Aktualizacja statystyczna dotycząca usług świadczonych w interesie ogólnym – Federalne Biuro Planowania, rząd Belgii, maj 2024 r.
([2]) https://commission.europa.eu/topics/single-market/services-general-interest_pl.

2.5. Wysokiej jakości, przystępne cenowo i dostępne usługi publiczne oraz usługi świadczone w interesie ogólnym są nie tylko niezbędne – są one również użytecznym narzędziem, które przynosi korzyści obywatelom, przedsiębiorstwom i rządom. Zostało to potwierdzone podczas kryzysu związanego z COVID-19 oraz kryzysu energetycznego spowodowanego rosyjską wojną napastniczą przeciwko Ukrainie. Kryzysów tych nie udałoby się jednak przezwyciężyć bez organizacji społeczeństwa obywatelskiego i zorganizowanych sieci gospodarki społecznej.

2.6. Dostawcy usług publicznych i osoby pracujące w sektorze usług świadczonych w interesie ogólnym zapewniają niezbędną pracę i wiedzę specjalistyczną. Ich zdolność do reagowania w celu zapobiegania degradacji środowiska i skutecznego stawiania czoła wyzwaniom klimatycznym, swoboda działania i gotowość do podejmowania inicjatyw w imię dobra wspólnego – z korzyścią dla społeczności, a nie dla zysku akcjonariuszy– oraz dostosowywanie rozwiązań do lokalnych uwarunkowań sprawiają, że stanowią one niezbędny element usług świadczonych w interesie ogólnym.

2.7. Rezygnacja z inwestycji w usługi użyteczności publicznej i usługi zbiorowe niesie ze sobą długoterminowe konsekwencje, których naprawa w przyszłości będzie o wiele droższa. Dobrobyt przyszłych pokoleń zależy od długoterminowego bezpieczeństwa, solidnych usług publicznych i usług świadczonych w interesie ogólnym we wszystkich sektorach działalności gospodarczej, w tym usług o charakterze nieekonomicznym. Ponieważ wszystkie te usługi są istotne z punktu widzenia koncepcji gotowości, wysiłki zmierzające do rozwiązania bieżących problemów w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności nie mogą być podejmowane ze szkodą dla usług spójności społecznej, edukacji i dobrobytu ludzi.

2.8. W sprawozdaniu na temat przyszłości konkurencyjności UE Draghi podkreśla, jak duże znaczenie mają usługi świadczone w interesie ogólnym dla innowacji, zrównoważonego wzrostu gospodarczego, bezpieczeństwa gospodarczego i gotowości UE w kilku obszarach, takich jak dostawy energii, infrastruktura, kształcenie i szkolenie. Szczególnie ważne dla zapewnienia trwałej konkurencyjności są umiejętności i wiedza pracowników. W raporcie Letty zaapelowano o opracowanie planu działania na rzecz usług świadczonych w interesie ogólnym, które wymagają stabilnego finansowania.

2.9. Dostęp do usług świadczonych w interesie ogólnym jest prawem podstawowym i został uwzględniony w Europejskim filarze praw socjalnych. Zasada 20 Europejskiego filaru praw socjalnych wyraźnie odnosi się do „niezbędnych" usług świadczonych w interesie ogólnym, ale inne zasady filaru obejmują też inne ważne usługi świadczone w interesie ogólnym, takie jak edukacja, mieszkalnictwo i pomoc dla osób bezdomnych, opieka nad dziećmi i opieka długoterminowa, integracja osób z niepełnosprawnościami i opieka zdrowotna. Usługi świadczone w interesie ogólnym stanowią część wspólnych wartości UE w rozumieniu art. 14 TFUE, jak określono w Protokole (nr 26) w sprawie usług świadczonych w interesie ogólnym załączonym do TUE i TFUE oraz w art. 36 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

2.10. Z badań opinii publicznej dotyczących zadowolenia obywateli z usług świadczonych w interesie ogólnym wynika, że średnio tylko 54 % obywateli jest zadowolonych z oferowanych im usług tego typu. Wyniki różnią się znacznie w poszczególnych państwach członkowskich. Odsetek osób oceniających świadczenie usług publicznych w ich kraju jako dobre wynosi 94 % w Luksemburgu, 86 % w Niderlandach i 78 % w Austrii, natomiast w Grecji, we Włoszech i w Portugalii odpowiednio 70 %, 63 % i 58 % osób jest niezadowolonych z usług publicznych ([3]). Państwa prowadzące politykę inwestowania w infrastrukturę i prawidłowo finansujące koszty obsługi wysokiej jakości usług publicznych pozwalają swoim obywatelom i przedsiębiorstwom wydawać mniej na koszty „utrzymania/eksploatacji".

2.11. Usługi świadczone w interesie ogólnym odgrywają wiodącą rolę w rozwoju jednolitego rynku o obiegu zamkniętym. Jednak często brakuje jednolitych standardów recyklingu, co sprawia, że produkty pochodzące z recyklingu są droższe od tych wytwarzanych z surowców pierwotnych. Dlatego trzeba zachęcać producentów do korzystania z materiałów wtórnych. Zharmonizowane normy i standardy techniczne powinny sprawić, że produkty będą nadawały się do recyklingu już na etapie projektowania.

3. **Uwagi ogólne**

3.1. Dzięki usługom świadczonym w interesie ogólnym, będących filarem rozwoju gospodarczego, europejska konkurencyjność zyskuje silne wsparcie strukturalne poprzez zapewnienie dostępu do podstawowych usług nie tylko obywatelom, lecz także przedsiębiorstwom, organizacjom i podmiotom publicznym. Tego rodzaju usługi są niezbędne nie tylko dla spójności społecznej, terytorialnej i gospodarczej, lecz także dla funkcjonowania europejskiej gospodarki jako całości.

3.2. Wysokiej jakości usługi świadczone w interesie ogólnym dla wszystkich są kluczowym elementem europejskiego modelu społecznego, a także mają wpływ na demokrację i stosunek obywateli do władz i rządów. EKES uważa, że państwa członkowskie potrzebują elastyczności i autonomii, by organizować usługi publiczne zgodnie z własnymi potrzebami i tradycjami, przy jednoczesnym zapewnieniu wysokich standardów, w tym powszechnego dostępu (społecznego, fizycznego i terytorialnego), ciągłości, niezawodności, bezpieczeństwa, przystępności cenowej, rozliczalności, zdolności adaptacji i reagowania, a także zrównoważoności w perspektywie długoterminowej.

([3]) Standardowe badanie Eurobarometr 101 – wiosna 2024 r.

3.3. Dostępność oraz lokalne zakorzenienie usług świadczonych w interesie ogólnym podkreślają ich rolę w umożliwianiu udziału obywateli, współdecydowania i sprawowania demokratycznej kontroli, a także w budowaniu ich zaufania do instytucji. Zapewnienie równego dostępu do podstawowych usług, które są przystępne cenowo dla wszystkich, ma zasadnicze znaczenie zarówno dla sprawiedliwości społecznej, jak i spójności społecznej, ponieważ usługi świadczone w interesie ogólnym są dostępne po cenie niezależnej od siły nabywczej użytkowników. Jak podkreślono w opinii TEN/772, współtworzenie usług świadczonych w interesie ogólnym jest skutecznym sposobem stymulowania demokracji uczestniczącej i wzmacniania integracji europejskiej.

3.4. Jako kluczowa usługa świadczona w interesie ogólnym bezpieczne, adekwatne, dostępne i przystępne cenowo mieszkalnictwo jest podstawowym prawem człowieka, stanowi fundament dobrobytu i jest *de facto* warunkiem wstępnym dla wszystkich innych usług świadczonych w interesie ogólnym. To, gdzie mieszkamy, ma ogromny wpływ na relacje społeczne i aktywność obywatelską.

3.5. Zgodnie ze sprawozdaniem na temat stanu cyfrowej dekady w 2025 r. należy zreformować publiczną infrastrukturę cyfrową w celu zmniejszenia zależności od usługodawców spoza UE, przy jednoczesnym zwiększeniu suwerenności i bezpieczeństwa UE, szczególnie w dziedzinie łączności i świadczenia usług publicznych. Usługi online sprzyjają także większemu udziałowi osób i grup społecznych na trudno dostępnych obszarach. Odpowiednio finansowane, niezależne dziennikarstwo – postrzegane jako fundament infrastruktury demokratycznej – w połączeniu z należycie monitorowanym i regulowanym obiegiem informacji oraz debatą publiczną, umożliwia prowadzenie dialogu i może zapobiegać przejawom antydemokratycznego ekstremizmu. EKES jest przekonany, że demokratyczne społeczeństwo musi odzyskać kontrolę nad infrastrukturą i usługami niezbędnymi do rozpowszechniania informacji, tak jak miało to miejsce w przeszłości w przypadku infrastruktury komunikacyjnej.

3.6. Zapewnienie usług świadczonych w interesie ogólnym odgrywa kluczową rolę w rozbudowie infrastruktury cyfrowej w celu zapewnienia wszystkim obywatelom równego dostępu do sieci i usług cyfrowych. Szczególnie w regionach wiejskich, słabo zaludnionych lub słabych gospodarczo (jak np. wyspy) rozbudowa tej infrastruktury jest często prowadzona przez podmioty publiczne lub podmioty gospodarki społecznej, ponieważ sam rynek nie zapewnia wystarczających inwestycji. Infrastruktura cyfrowa jest warunkiem wstępnym dla wielu innych usług świadczonych w interesie ogólnym, takich jak e-zdrowie, e-edukacja i administracja cyfrowa, która jest również niezbędna dla rolnictwa i wszystkich podmiotów gospodarczych. Sieci cyfrowe same w sobie są zatem częścią usług publicznych świadczonych w interesie ogólnym i są niezbędne do uczestnictwa społecznego i rozwoju gospodarczego.

3.7. EKES apeluje o przyjęcie holistycznego podejścia do polityki w zakresie usług świadczonych w interesie ogólnym, w przeciwieństwie do obecnego podejścia sektorowego w polityce UE. W tym duchu Komitet wzywa Komisję do podjęcia konkretnych działań w następstwie raportu Letty zgodnie z modelem planu działania na rzecz gospodarki społecznej ([4]) oraz do opracowania planu działania na rzecz usług świadczonych w interesie ogólnym w kontekście zbliżającego się przeglądu Planu działania na rzecz Europejskiego filaru praw socjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem wdrożenia zasady 20 Europejskiego filaru praw socjalnych, a także urzeczywistnienia koncepcji „swobody pozostania na miejscu".

3.8. Ze sztandarowego sprawozdania na temat jakości życia i usług publicznych sporządzonego przez Eurofound w 2019 r. ([5]) wynika, że istnieje pozytywna korelacja między usługami publicznymi a zaufaniem, co świadczy również o wartości udziału społeczeństwa we współprojektowaniu usług. W sprawozdaniu tym podkreślono utrzymujące się nierówności między krajami i różnymi grupami społecznymi. Istnieją znaczne luki w świadczeniu usług, a także różne bariery utrudniające skuteczny dostęp. Wnioski ze sprawozdania wskazują na zróżnicowaną jakość usług, ale zawierają również sugestie, jak zapewnić bardziej satysfakcjonujące formy wsparcia. Eurofound podkreśla, że poprawa świadczenia wysokiej jakości usług publicznych ma kluczowe znaczenie dla osiągnięcia celów Europejskiego filaru praw socjalnych.

3.9. Oprócz rozwoju gospodarczego dostawcy usług świadczonych w interesie ogólnym powinni przy organizowaniu świadczenia takich usług dążyć do realizacji celów zrównoważonego rozwoju (SDG), np. eliminacji ubóstwa przez zapewnienie dostępności i przystępności cenowej; równości płci; dostępu do przystępnych cenowo, niezawodnych i zrównoważonych dostaw energii, wody i usług sanitarnych dla wszystkich, a także godnej pracy (w tym należytej staranności w łańcuchu dostaw). Te cele mają wymiar sprawiedliwości społecznej, który wpływa na spójność, co z kolei pozytywnie przekłada się na demokrację.

3.10. Tam, gdzie poziom zadowolenia jest niski, bardzo prawdopodobne jest, że u podstaw tego niezadowolenia leżą dezinwestycja w usługi świadczone w interesie ogólnym spowodowana polityką oszczędnościową, wzrost kosztów usług wynikający z logiki rynkowej i niewystarczające inwestycje. Standardowe badanie Eurobarometru 101 (wiosna 2024 r.) oraz badanie jakości życia przeprowadzone przez Eurofound w 2024 r. ([6]) potwierdzają, że 12 państw członkowskich UE o wyższych wskaźnikach zadowolenia z życia i demokracji również wysoko ocenia swoje zadowolenie ze sposobu świadczenia usług publicznych. W związku z tym EKES twierdzi, że konieczne jest odpowiednie finansowanie i usprawnienie usług świadczonych w interesie ogólnym oraz ściślejsze dostosowanie ich do potrzeb obywateli w celu zwiększenia zadowolenia i zaufania do demokracji.

([4]) https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/eu-initiatives/seap_pl.

([5]) Eurofound, „Challenges and prospects in the EU: Quality of life and public services" [Wyzwania i perspektywy w UE: jakość życia i usługi publiczne], 2019 (https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/challenges-and-prospects-eu-quality-life-and-public-services#read_publication).

([6]) Eurofound (2024), „Quality of life in the EU in 2024: Results from the Living and Working in the EU e-survey" [Jakość życia w UE w 2024 r.: wyniki badania internetowego dotyczącego życia i pracy w UE (https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/2025-01/ef24028en.pdf).

3.11. Strategia Komisji polegająca na promowaniu czystego przemysłu i gospodarki o obiegu zamkniętym jest widoczna w Pakcie dla czystego przemysłu i akcie w sprawie gospodarki o obiegu zamkniętym. To początek procesu, w którym usługi świadczone w interesie ogólnym zaczynają być postrzegane jako istotny element strategii gospodarczej – zarówno w ujęciu całościowym, jak i w kontekście planowania oraz finansowania tych usług.

3.12. EKES uważa, że należy przeprowadzić bieżącą, ogólnounijną analizę dobrych praktyk w dziedzinie dekarbonizacji. Oprócz tego potrzebne jest oparte na badaniach podejście do oceny roli i znaczenia usług świadczonych w interesie ogólnym, aby dostarczyć danych na temat wkładu dostawców tych usług w trwałą konkurencyjność UE. Dobrze byłoby to też regularnie monitorować, na przykład za pomocą tablicy wyników Eurostatu.

3.13. Jak EKES wskazał w poprzednich opiniach, usługi świadczone w interesie ogólnym muszą być konkurencyjne, wysokiej jakości i przystępne cenowo i muszą sprzyjać włączeniu społecznemu. Cel ten należy osiągnąć przez wdrożenie reform finansowych i regulacyjnych. Finansowanie usług świadczonych w interesie ogólnym nie stanowi wydatków konsumpcyjnych, ale inwestycję w przyszłość. Aby zagwarantować zrównoważone inwestycje w usługi świadczone w interesie ogólnym, trzeba traktować takie usługi priorytetowo i chronić je w unijnych ramach zarządzania gospodarczego, uznając ich strategiczną rolę dla spójności społecznej i długoterminowej konkurencyjności. Przyznanie takich zwolnień jest możliwe, jak pokazuje aktualny przykład takiego zwolnienia w odniesieniu do wydatków na obronność, i nie ma to nic wspólnego z ograniczeniami fiskalnymi, ale z wolą polityczną. Ponieważ usługi świadczone w interesie ogólnym powinny być traktowane nie tylko jako element kompleksowej polityki obronnej, ale – niezależnie od tego – powinny stanowić przedmiot pilnych inwestycji niezbędnych dla utrzymania konkurencyjności i demokracji, konieczne jest wprowadzenie możliwości zastosowania wyjątku także w tym przypadku i jego niezwłoczne wdrożenie.

3.14. Instrumenty takie jak Fundusz Spójności i Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji muszą zostać wzmocnione i zabezpieczone w perspektywie długoterminowej. Mogą one pomóc przyspieszyć zieloną transformację i wzmocnić usługi świadczone w interesie ogólnym. Wydatki z Funduszu Spójności ograniczono do niwelowania różnic regionalnych. Potrzebna jest rozszerzona polityka spójności ukierunkowana na zwalczanie nierówności społecznych i umacniająca poczucie przynależności do Europy. Wydatki z Funduszu Spójności należy zwiększyć, a nie zmniejszyć. Jeśli wzrost wydatków wojskowych odbędzie się kosztem polityki spójności, Europa nie stanie się silniejsza. UE mogłaby zaangażować się we wspólne zaciąganie pożyczek, tak jak miało to miejsce podczas pandemii. Ponadto wydatki na spójność społeczną i regionalną powinny być rozdzielane co najmniej z taką samą elastycznością, jak w przypadku sektorów strategicznych takich jak obronność. Jednocześnie należy uznać ich zasadniczą rolę w zapewnianiu stabilności gospodarczej i społecznej UE. EKES opowiada się za zastosowaniem tej klauzuli wyjścia w szerszym podejściu do środków bezpieczeństwa i obrony, a także usług świadczonych w interesie ogólnym, aby nadać priorytet inwestycjom publicznym ukierunkowanym na wzrost i uniknąć konieczności szukania kompromisu między wydatkami na obronę a wydatkami socjalnymi.

3.15. Swobody jednolitego rynku i prawo konkurencji, w szczególności przepisy dotyczące pomocy państwa i zamówień publicznych, ograniczają sposób organizacji i finansowania usług świadczonych w interesie ogólnym i usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym (UOIG). Należy gruntownie zmienić szczególne zasady pakietu UOIG ([7]). Trzeba jasno określić, które usługi świadczone w interesie ogólnym są wyłączone z przepisów dotyczących pomocy państwa. W przypadku niektórych UOIG, takich jak mieszkalnictwo, opieka zdrowotna i usługi socjalne, EKES sugeruje również zapewnienie większej pomocy państwa i dłuższych terminów na rekompensatę za świadczenie usług. Aby promować regionalną i europejską wartość dodaną, należy utrzymać bezpośrednie udzielanie zamówień i rozszerzać je przez podnoszenie progów. Podczas przeglądu dyrektywy w sprawie zamówień publicznych głównym celem reformy powinno być uproszczenie i dalsze zachęcanie do stosowania kryteriów społecznych i kryteriów zrównoważonego rozwoju w oparciu o odpowiednie cele UE, a także poprawa dostępu MŚP do zamówień publicznych z myślą o bardziej zrównoważonej i lepiej sprzyjającej włączeniu społecznemu gospodarce UE. Należy zatem zrezygnować z podejścia opartego wyłącznie na cenie na rzecz systemu bazującego na odpowiednim stosunku ceny do jakości. Podobnie należy ograniczyć łańcuchy podwykonawców i nałożyć odpowiedzialność na generalnego wykonawcę, co pozwoli zharmonizować ważne elementy na poziomie UE. Ponadto aby zapewnić stabilność planowania zarówno usługodawcom, jak i klientom, trzeba umożliwić wydłużenie okresu obowiązywania umów o świadczenie usług socjalnych, który jest ograniczony do trzech lat. Do pewnego progu należy też dopuścić publiczne programy wewnętrzne.

3.16. Oprócz kwestii finansowania usług świadczonych w interesie ogólnym kluczowe znaczenie ma również zapewnienie dostępności niezbędnej wykwalifikowanej siły roboczej i (ponowne) przeszkolenie wystarczającej liczby osób. Musi to też obejmować tworzenie wysokiej jakości, produktywnych miejsc pracy, któremu sprzyjać będą skuteczny dialog społeczny, godziwe wynagrodzenie i dobre warunki pracy dla pracowników w sektorach usług świadczonych w interesie ogólnym i nie tylko.

3.17. Biorąc pod uwagę ograniczenia budżetowe, z jakimi boryka się wiele państw członkowskich, istnieje ryzyko, że konkurencyjność i kwestie budżetowe przesłonią nam spojrzenie na ważniejsze kwestie, takie jak demokracja, prawa człowieka i jakość życia. Dyskusje na temat przyszłości usług świadczonych w interesie ogólnym nie powinny ograniczać się do ich zwykłej „finansjalizacji". Istnieje niebezpieczeństwo powstania dwupoziomowego systemu usług świadczonych w interesie ogólnym, w którym jakość podstawowych usług pogarsza się, a obywatele muszą uciekać się do płacenia za szybsze usługi wyższej jakości. Ta logika rynkowa jest uzasadniona w kontekście usług prywatnych innych niż niezbędne, które nie stanowią usług świadczonych w interesie ogólnym. Należy dopilnować, aby nie stosowano tej logiki do usług publicznych, które zaspokajają podstawowe potrzeby ludności i zapewniają spójność społeczną i terytorialną ([8]).

([7]) Komisja Europejska: pakiet UOIG: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/sgei_en.

([8]) Zob. także: Michael Sandel, „What Money Can't Buy: The Moral Limits of Markets" [Czego nie można kupić za pieniądze: moralne granice rynków], 2013.

3.18. Należy promować szersze zrozumienie kluczowej roli usług świadczonych w interesie ogólnym w niwelowaniu nierówności dochodowych i majątkowych, a także we wzmacnianiu demokracji. Aby zachęcić do konstruktywnego zaangażowania, dostawcy i użytkownicy usług publicznych oraz pracownicy tego sektora muszą wzajemnie rozumieć swoje perspektywy. Większa promocja usług świadczonych w interesie ogólnym mogłaby zwiększyć zaangażowanie pracowników – podobnie jak większe uznanie znaczenia tych usług dla społeczeństwa i jego spójności. Podkreślanie roli pracowników usług świadczonych w interesie ogólnym w dialogu z obywatelami mogłoby sprzyjać większemu szacunkowi dla usług zbiorowych oraz wzmacniać poczucie zaangażowania. Polityka otwartych drzwi, wizyty w szkołach i kampanie reklamowe przyniosły pozytywne rezultaty w obszarze usług komunalnych.

3.19. Im bardziej obywatele są zaangażowani w podejmowanie decyzji dotyczących ich usług użyteczności publicznej i usług zbiorowych, tym lepiej dla prawdziwej demokracji uczestniczącej oraz dla przyszłej akceptacji i chęci obywateli do dzielenia się wkładem finansowym w sprawiedliwy sposób (np. poprzez podatki lub opłaty za usługi) w celu uzyskania usługi.

3.20. EKES jest przekonany, że inwestycje w edukację i badania naukowe mają zasadnicze znaczenie dla utrzymania siły gospodarczej Europy przy jednoczesnym stawieniu czoła zmianom demograficznym (niedoborowi siły roboczej i umiejętności), postępowi technologicznemu i wyzwaniom klimatycznym. Oznacza to inwestowanie w usługi świadczone w interesie ogólnym, systemy edukacji publicznej i szkolnictwa wyższego, badania naukowe i innowacje (np. program „Horyzont Europa") w celu zapewnienia naszej przyszłej konkurencyjności i dobrobytu.

Bruksela, dnia 16 lipca 2025 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE